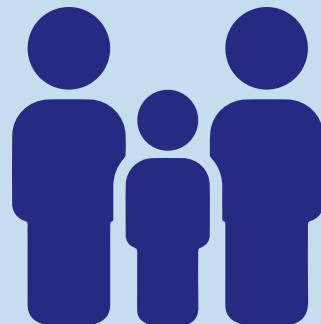

Kila na nomu dodonu kei na itavi: iValavala kaukaua e vale kei na matavuvale

E tu kece vei keda na dodonu kei na itavi qai da vinakata meda vakila na taqomaki, rokovi ni noda veimaliwai yadua

E tu vei keda kece na dodonu meda bula galala mai na ivalavala kaukaua, oka kina ena noda loma ni vale

kei na vuvale. E Ositerelia, e sega ni vakatarai na ivalavala kaukaua e vale kei na matavuvale ka tiko na

IVAKALEKA

- E tu kece vei keda na dodonu meda vakila na taqomaki, bulabula ka rokovi ni noda veimaliwai yadua.
- Na ivalavala kaukaua e vale kei na matavuvale sai koya e dua na itovo voravora, veivakarerei se lewai, ka ni ivalavala ni basulawa oqo e rawa ni vakavuna na bala e valeniveivesu.
- Kevaka o sa sotava oti na ivalavala kaukaua e vale e rawa ni o veitaratara kei ira na ovisa se vosa vua e dua na daunivakasala vakavulici ena

Na cava na ivalavala kaukaua e vale kei na matavuvale?

Na ivalavala kaukaua e vale kei na matavuvale sai koya na itovo voravora, veivakarerei se lewai. Na basulawa vaka oqo ena rawa ni vakavuna na bala e valeniveivesu. E dau yaco na ivalavala kaukaua e vale kei na matavuvale ena loma ni dua na vuvale se matavuvale, ia e rawa talega ni vakaibalebaletaki vua e dua na lewe ni matavuvale se dua na itokani ka sega ni vakaitikotiko vata kei iko ena dua na vale. Eso tale na ikuri ni ivakamacala ena duidui ivakarau ni ivalavala kaukaua ena bula vakawati kei na ivakarau kaukaua e vale e tiko ena tabana e 2.

O cei so e tarai ira na ivalavala kaukaua e vale kei na matavuvale?

Na ivalavala kaukaua e vale kei na matavuvale ena rawa ni vakaleqa. E sega walega ni o ira na veiwatini, se itau cauravou kei na itau yalewa, e rawa ni valavala kaukaua vei ira tiko vata, gone, kei ira eso tale na lewe ni vuvale kei na itokani. Qo rawa

ni dua e sa oti na nodrau veiwekani se rau se veiwekani voleka, qo oka kina na veimaliwai vakaveidomoni se tiko vata, e lomanivale se taudaku.

DOMESTIC AND FAMILY VIOLENCE CAN INCLUDE, BUT ISN'T LIMITED TO:

NA IVALAVALA VAKAYAGO SE VEIVAKACACANI

Na ivakarau ka rawa ni vakavuna na vakacacani ni yago se iyau , oka kina na veivacu, veisaba, veicaqe, veibili, vakaora , veiviri se vakayagataki ni dua na iyaragi

VEIVAKASAURARATAKI ENA VEIYACOVI

Oqo eso na ivalavala ni veiyacovi e oka ena veivakasagai ka sega ni dodonu qo e wili kina na veitarai, na veikisi, veiyacovi, vakaraitaki ni vukivuki e veigarogarovi, veivakarerei se veiwali, vakasega ni vakayagataki ni itataqomaki ni veiyacovi kei na veiyacovi kei ira na gone.

VEIVESU

Na ivakarau qo wili kina ni dua e vakamuri dua , vakatabui ni veimaliwai vata kei ira na vuvale kei ira na itokani, vakaraica na vanua o tiko kina , vakawilika na nomu vakautukutuku, vakatabui ni vakayagataki ni talevoni se

VOSA E VEIVAKACACANI

Na ivakarau ni vosa vakacacani ka kena inaki me veivakamadualaki dua, vakayalolailaitaki se veivakarerei qo o ka kina na veivakalialiai ni yaca kei na veivakarerei e laurai e matanalevu se caka vuni ga.

NODRA VAKALOLOMATAKI NA GONE

Na ivakarau qo oka kina na veivakacacani se vakamavoataki ni yago kei na veivakasagai, sega ni kauaitaki, vakayagataki ni vosa mosimosi kei na vakacacani ni yalo ni dua na gone (oqo e dua na tamata e se tiko na nona yabaki ni bula e na liga ni lawa)

VAKARARAWAKI NI YALO

Na ivakarau na kena inaki me veivakalewai , veivakarerei lewa se rerevaki , qo vaka mo sa vakataroga na ka dina, vakalailaitaki na nomu doudou kei na nomu galala, yalomu blackmail se veivakarerei me dua vakamatei koya ga.

VAKAYAGATAKI VAKATANI NA ILAVO

Na ivakarau ka vakataotaka, lewai se sega ni lewai Vinaka e dua na veikavakalavo ni dua na tamata ka sega ni kila, se vakataotaka na nona cakacaka

YAYA VAKALIVALIVA VAKARARAWATAKI VAKACACANI

Vakarau ka oka kina na vakautaba ka ra se bera ni vakadonuya, vakautukutuku ka veivakacacani se dua dau vuki veivakasosani ena qiri, ka vakayagataki tiko na akaude lasutaki ena tabani vakautukutuku me

VEIVAKACACANI ENA ITABA

Ni dua e wasea, se veivakarerei ni na wasea itaba vuni ka se bera ni vakadonui mai vei ko na tamata tiko ena taba – qo e tabu ena lawa

VAKACACANI VAKAYALO/ VAKACACANI NI ITOVO VAKAVANUA

Na vakayagataki ni vakavuvuli vakalotu se vakarau vakavanua me vakayagataki kina eso na vakarau ni vakacacani,rawa ni wili kinana veivakalili ni dua na vakarau ni itovo vakavanua se denigration of a cultural background or vakatabui ni vakaitavi ena vakarau vakalotu, gele se vuvale, e wili ena mataqali vakacacani vakaylo se itovo vakavanua

Itovo voravora kei na lawa

Na Commonwealth, state kei na matanitu veiliutaki ena territoryssof Australia have taken steps to prevent violence and have legislative measures that hold offenders accountable to the law, as well as lawfully protect those experiencing domestic abuse.

E sega ni tiko e dua na vuna me vakadonui na ivalavala kaukaua, dina mada ga ke dua vakila ni vakacalai. Ni dua e cakava na ivalavala kaukaua vei dua tale na tamata qo e ka tabu ena lawa ni Ositerelia qai wili va **basulawa**. Na basulawa rawa ni oka kina eso na ka me vaka na saumi lavo se curu e valeniveveisu qai rawa ni vakadredre taka nomu mai tiko e Ositerelia.

Na ivalavala kaukaua e vale kei na matavuvale e oka me **basulawa** qai rawa ni o togotitaki ena lawa. Qo wili kina

- veivakacacani
- Veivakacacani ni veiyacovi
- veivakarerei ka leqataki na nodra taqomaki
- ni dua e dau vakamuri dua
- vakayagataki vakatani na ilavo
- butako se vakacacani na iyaya
- vakacala na tataqomaki e lewai.

E bibi tale ga mo kila vinaka na lawa, nomu dodonu kei na itavi ena veika e vauca na soli ni veivakadonui ni veiyacovi kei na veivakasaurarataki ni veiyacovi.

Na cava meu cakava keu tiko ena dua na veimaliwai e veivakacacani?

Ke o tiko (se dua tale) e tiko e dua na ituvaki rerevaki, se o sa bau vakarerei, vakamavoataki se vakasagai, taqomaki iko ni ko lako tani mai na ituvaki va qori (ke o rawa) qai qirita na ovisa se tolu na saiva (000).

Keo nanuma ni ko tiko ena dua na veimaliwai ena vakacacani iko, se o kila dua e tiko kina, e bibi mo vaqara veivuke ena kena gauna totolo. Veivosaki kei dua drau veikila ka rawa ni vukei iko mo vakatulewataka na ka mo rawani cakava tarava, raw ani dua nomu itokani, lewe ni vuvale, nomu vuniwai se dua na dau ni veivakasala. E bibi mera tokoni na tamata yadua mera dui vakatulewa vakataki ira, ni ra sa rawa.

Ke sa dua vakayagataka na ivalavala kaukaua e vale kei na matavuvale vei iko, na vale ni lawa e Ositerelia rawa vakatauca na lewa me tarova koya e dau veivakacacani me volekati iko. Na 'lawa ni tataqomaki' ena vakaroti me muria ko to

Na cava eso na tabani veiqaravi veivuke?

Kevaka o sotava na ivalavala kaukaua e vale se ivalavala kaukaua ena matavuvale, se kevaka o dau vakayacora na ivakarau kaukaua vei watimu e bibi mo kila ni tiko na veivuke. E levu na veiqaravi e Ositerelia e solia na veivuke vei ira tamata era sotava mai se era dro taka na ivalavala kaukaua e vae kei na matavuvale, kei na vei state kei na territory e sega ni tautau vata na veimataqali veiqaravi era solia. O na rairai vinakata na veivuke ena

nomu tataqomaki kei na qarauni,
O rawa ni qirita se lako ena steseni voleka vei iko

Na bula kei na veivukei ni veiqaravi ni vuniwai,
O rawa ni qirita na tolili ni valenibula se mo lai raica nomu vuniwai

Na tabani veivuke e kena dau ena gauna ni leqa
E rawa ni dusi iko qai vakarautaka na ivakasala e veivukei

Na veivukei vakalawarawa ni vukei iko mo kila na veika me baleta na lawa kei na nomu dodonu vakalawa

na laini ni veivuke me baleta na bulabula ni vakasamoto me vakarautaki na kena vakabulai ka vakarautaki na soli vakasala e veivukei

- Na bulabula ni veiwekani e tekivu mai na vakilai ni veirokovi kei na taqomaki.
- E tu vei iko na dodonu mo rokovi ka taqomaki ena nomu veimaliwai kece.
- Na itovo ena veimaliwai ka veivakacacani e sega ni vinaka qai rairai ena ivalavala kaukaua ena vale kei na matavuvale se vakacacani ni veiyacovi.
- Kevaka o leqataka na veimaliwai ca, veivakacacani kei na veivakamavoataki ena dua na ituvaki ni nomu bula kei kamu isa, o rawa ni veitaratara vei ratou na 1800RESPECT ena 1800 737 732 se veitaratara ni veivosaki ena initaneti.

Na ivure: 1800RESPECT Na vakacacani ni veiyacovi raraba, Na tabana ni soli ivakasala ni ivalavala kaukaua e vale kei na matavuvale

E vei na vanua mo qara veivuke kina se mo veivosaki kei dua

E vei na vanua mo qara veivuke kina se mo veivosaki kei dua

Kevaka e dua a vakasaurarataki iko ena veiyacovi qai o vinakata mo tukuna vua e dua, mo na tukuna vua na ovisa ena kena gauna totolo duadua. Kevaka e leqataki na nomu bula se qo e dua ituvaki ni leqa rivarivabitaki qirita na 000. E tiko tale ga na tabana e tokoni ira na vakasaurarataki ena veiyacovi, me vaka na 1800RESPECT ena 1800 737 732.

E rawa ni dua mai na tabana ni PALM me vukei au?

Na veisau o na vakila ni o toki ena dua tale na matanitu ena rawa ni dredre toka, e tiko na veivuke eso o rawa ni goleva. Kevaka e dua na nomu taro me baleta na nomu vakamatauni iko ena bula e Ositerelia, o rawa ni tarogi na itaukei ni nomu cakacaka. Kevaka era sega ni kila na kena isau, era na rawa ni tukuna vei iko mo veivosaki kei na, wili kina na veitokoni tale eso ni ituvatuva ni PALM me vaka na:

Vakailesilesi ni veitaratara ni Matanitu (CLO) se dauniveivakasalataki ena cakacaka

O na raici na itukutuku vou duadua ni veitaratara ena CLO
Itukutuku ni veitaratara ena website ni (<https://www.palmscheme.gov.au/contact>).

Na laini ni tabana ni veivuke ni PALM ena (1800 51 51 31), se imeli ina (palm@dewr.gov.au)

Mo nanuma tiko ni laini vei veitokoni se kato ni imeli e na daudikevi wasoma mai na 8.30 na mataka ina 6.30 na yakavi na gauna AEST – na qiri ni oti na gauna qori e dodonu me leqa bibi ga.

Au na rawa ni qara ituktuku kei na tabana ni dauveivuke mai vei?

Kevaka iko se dua tale o kila via kila tale e levu na itukutuku me baleta na veivakasagai ni o tiko Ositerelia, rawa nio veitaratara ena tabana ni veivuke sa koto era. O ira na isoqosoqo qo e rawa ni vukei iko se dusimaki iko ena vanua dodonu mo raica kina e dua na veiqaravi e veiganiti ena ka o gadreva qai rawa ni o goleva vakarawarawa.

VANUA BIBI MO QARA KINA NA VEITOKONI E OSITERELI

VEIQARAVI	NA CAVA E CAKAVA?	ITUKUTUKU NI VEITARATARA
Veiqaravi ni leqa tubukoso	Tolu saiva (000) e Ositerelia naba ni veiqaravi ni leqa tubukoso. E dodonu mo qirita na 000 keo vinakata ena gauna totolo na veivuke vei ratou na ovisa, dau boko buka se Tolili ni valenibula	 Phone: 000 Nationwide, 24/7
Ovisa se veiqaravi ni lori ni veiusa e valenibula	Ke vaka na ituvaki e sega ni bibi, e bibi mo vakaraica na naba ni ovisa e voleka, tabana ni boko buka se tolili ni valenibula .	 Mo kunea na steseni ni ovisa e voleka, vaqara 'Kunea na steseni ni ovisa e [nomu yasa]

VANUA BIBI MO QARA KINA NA VEITOKONI E OSITERELI		
VEIQARAVI	NA CAVA E CAKAVA?	ITUKUTUKU NI VEITARATARA
Health Direct	Ke o vinakata me vaqara e dua na vuniwai se dua na tabani veiqaravi ni bula e voleka vei iko, sikova Health Direct. O rawa ni vakayagataka na nodra veiqaravi me laurai ka raici na veivuke e voleka duadua vei iko.	 Qirita na: 1800 022 222 Raraba, 24/7 Web: https://www.healthdirect.gov.au/domestic-violence-and-abusive-relationships
1800RESPECT	Ke o vinakata mo drau veivosaki kei na dua na kenadau ena soli vakasala me baleta na ivalavala kaukaua e vale se na matavuvale se veivakacacani ni veiyacovi, na isoqosoqo e vakarautaka ka solia wale na veiqaravi e nuitaki. O rawa ni gole ena nodratou web page mo kunea na veiqaravi e na vukei iko qai na itukutuku me baleta na veimaliwai bulabula.	 Talevoni: 1800 737 732 Raraba, 24/7 Web: https://www.1800respect.org.au/
Na Daisy phone app	Na daisy e dua na app ka vakarautaka na itukutuku me baleta na veivuke ni veiqaravi ena nomu yasayasa E a bulia na 1800RESPECT qai soli wale na kena vakayagataki kei na kena download ka oka kina na tabana ni itataqomaki me vukei na kena maroro ni itukutuku ni tamata era vakayagataka.	 Download taka mai na nomu App store; se sikova na Daisy https://www.1800respect.org.au/daisy
Na nodra laini na Tagane e Ositerelia	Na nodra laini na tagane e Ositerelia ena talevoni kei na ivakasala e soli ena monalivaliva ka qaravi ira na tagane era vakavuvale se nodra veimaliwai e leqataki.	 Qirita: 1300 78 99 78 Web: https://mensline.org.au
Na tabani veiqaravi vei ira Tagane	Na tabani veiqaravi vei ira na tagane e vukei ira na tagane ena talevoni na soli vakasala me baleta ivalavala kaukaua e na matavuvale, itukutuku kei na tabani veiqaravi e cakacaka e Ositerelia raraba cicivaki me sega na ivalavala kaukaua qai liutaka na nodra veitaratara na tagane era dau vakaitavi ena kaukaua nodra itovo . Era vakarautaka tale ga na veiqaravi kei na veivuke vei ira na yalewa se tagane era vaqara itukutuku ena vukudra na nodra itau tagane, itokani se lewe ni vuvale, kei na tabani cakacaka era vaqara veivuke vei ira na nodra client era tagane.	 Talevoni: 1300 766 491 Na lomanimacawa 8am-9pm, Muanimacawa 9am-5pm) Web: https://www.ntv.org.au

VANUA BIBI MO QARA KINA NA VEITOKONI E OSITERELI		
VEIQARAVI	NA CAVA E CAKAVA?	ITUKUTUKU NI VEITARATARA
<p>Tabana ni lawa veivuke ena valavala kaukaua ena matavuvale</p>	<p>Tabana ni lawa veivuke ena valavala kaukaua ena matavuvale e website raraba ni tamata era vinakata mera kila na veika me baleta na ivalavala kaukaua e vale kei na</p> <p>Matavuvale, ena lawa kei na sala mera qara veivuke kina.</p>	<p> Sikova na , https://familyviolencelaw.gov.au, Me levu na itukutuku me baleta na ulutaga ena:</p> <p><u>iValavala kaukaua ni veiwatini kei na ivalavala kaukau e vale</u></p> <p><u>Lewa Vakalawa ni iValavala Kaukaua Vakaveiwatini</u></p> <p><u>Sala mo vukei kina</u></p>
<p>Tabana ni veiqaravi ni vuvale kei na veivuke</p> <p>Veiqaravi (FASS)</p>	<p>Tabana ni veiqaravi ni vuvale kei na veivuke ni veiqaravi se (FASS) is e tabana ni veiqaravi vakalawa kei na tabani veiqaravi ni raraba vei ira na sotava na ivalavala kaukaua. Commonwealth funded</p> <p>O ira na kece na state e Ositerelia kei na vei territory e vakatabani veiqaravi ni vuvale kei na veivuke ni veiqaravi se ('FASS'). Na FASS e taura vata ka solia wale na ivakasala ka vakadonui qai vukei ira e na mataveilewai vei ira a sotava na ivalavala kaukaua e vale kei na matavuvale.</p>	<p> ACT: 1300 654 314</p> <p>NSW: 1800 551 589</p> <p>NT: 1800 019 343.</p> <p>QLD: 1300 267 762</p> <p>SA: (08) 8111 5300.</p> <p>TAS: 1800 431 157</p> <p>VIC: (03) 8373 7917</p> <p>WA: 1300 650 579</p> <p> Lako ena website Ivalavala kaukaua ena matavuvale me raica na levu ni veitaratara kei na vanua kei na veivuke ena tabana ni veiqaravi ni vuvale kei na veivuke ena vei state</p> <p><u>https://familyviolencelaw.gov.au/fass/</u></p>
<p>Komisina ni eSafety</p>	<p>Na eSafety e vukei era na lewe Ositerelia mera tarova qai sotava na rerevaki e vakavuna na veivakacacani ena mona livaliva se so na content e ka tabu e na lawa. Lako va na nodratou website ka kunea mai kina na sala meda ripote taka na itaba e veivakacacani, kauta laivi eso na content, ripoetaka vei ratou na ovisa.</p>	<p> Raica na website , <u>https://www.esafety.gov.au/key-issues/image-based-abuse</u></p> <p> Na veitarogi: <u>Veitaqomaki ena monalivaliva vei ira na itubutubu kei ira na veisusu</u></p>

Me vaka ni qarauni sara vakavinaka na kena vakarautaki na itukutuku qo, ena sega ni bale vua na ituvatuva ni PALM e dua na ka, o ira na kena tamata cakacaka, dauniveitokoni kei ira na tabana era cakacaka vata, ena vuku ni cala, boko ni dua na ka, cala ena vuku kei na ka e vauca na itukutuku ena veitarogi se na kena yali se vakacacani e dua na ka mai vua e dua e nuitaka na itukutuku ena veitarogi qo. Na itukutuku e vakarautaki ena veitarogi qo sa vakarautaki me vakasavui kina na itukutuku raraba ga. E sega ni kena inaki me nuitaki sara se isosomi ni veidusimaki vakalawa se veidusimaki tale eso mai vei ira na kenadau. Ena sega ni bale ena ituvatuva ni PALM se o ira na kena dauniveitokoni ena vuku ni veika e kila se sega ni kilai e mai yaco ena vuku ni itukutuku e vakarautaki ena veitarogi qo.

